

בעניין:

בל"ד – ברית לאומית דמוקרטית

ע"י ב"כ עוה"ד חסן ג'בארין ו/או עדי מנסור ו/או סוהאד בשארה ו/או
ו/או מאיסאנא מוראני ו/או נארימאן שחאדה זועבי ו/או סלאם ארשייד
מעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
רחוב יפו 94, חיפה
טל: 04-9501610; נייד: 052-6763217; פקס: 04-9503140

המערערת

נגד

1. ועדת הבחירות המרכזית לבחירות לכנסת ה-25

ע"י היועץ המשפטי של הוועדה
הכנסת

2. מפגלת אנחנו. ביחד – לסדר חברתי חדש

באמצעות ב"כ עוה"ד מוש חוג'יה
ת.ד. 132, בקוע 9975500
טלפון: 03-6209375, פקס: 03-6209233

3. היועצת המשפטית לממשלה (משיב פורמאלי)

באמצעות פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רחוב צלאח אלדין 29, ירושלים
טל: 02-6466590; 02-6466655

המשיבים

ערעור על החלטת ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25

ערעור זה מוגש בהתאם לסעיף 64(א) לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), תשכ"ט-1969 כנגד החלטת ועדת
הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 מיום 29.09.2022 ולפיה הוחלט שרשימת בל"ד מנועה מלהתמודד בבחירות
לכנסת ה-25 - ואלה הם נימוקי הערעור:

1. ערעור זה מוגש כנגד החלטת ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 (להלן: "ועדת הבחירות" או "המשיבה 1") מיום 29.09.2022, לפיה בקשת הפסילה שהוגשה ע"י מפלגת "אנחנו. ביחד – לסדר חברתי חדש" (להלן: "המשיבה 2") – פ"ר 4/25 – התקבלה ברוב של 9 חברים מול 5, ועל כן הוחלט כי רשימת בל"ד מנועה מלהתמודד בבחירות לכנסת ה-25 לפי סעיף 7א(א)(1) לחוק יסוד: הכנסת, הקובע כי רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת באם היא שוללת את קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

מצ"ב העתק מהחלטת ועדת הבחירות המרכזית מיום 29.09.2022 כנספח א'.

המערער

2. המערער, רשימת בל"ד, הינה רשימה עצמאית שמתמודדת לכנסת משנת 1996. לקראת הבחירות לכנסת ה-25, קיימה המפלגה פריימריז ביום 06.08.2022, שתוצאותיהן היו כדלקמן:

- למקום הראשון נבחר חה"כ סאמי אבו שחאדה, בוגר תואר ראשון במדע המדינה ותואר שני בהיסטוריה של מזרח התיכון באוניברסיטת תל אביב, וכיהן בעבר כחבר עיריית תל אביב בשנת 2012.
- למקום השני נבחר ד"ר אמטאנס שחאדה, בוגר תואר ראשון בכלכלה ויחסים בינלאומיים מהאוניברסיטה העברית בירושלים. המשיך לתואר שני במדעי המדינה מאוניברסיטת חיפה ולדוקטורט במדעי המדינה מהאוניברסיטה העברית בירושלים. כיהן כחוקר במרכז "מדא אל כרמל" למחקר חברתי יישומי, ומרצה באוניברסיטת חיפה בבית ספר למדע המדינה. כיהן כיו"ר מפלגת בל"ד והיה ח"כ מטעמה בין השנים 2019 עד 2021.
- למקום השלישי נבחרה דועאא חוש, חברת הלשכה הפוליטית של בל"ד, פעילה חברתית פוליטית פמיניסטית שפועלת למען קידום מעמד האישה בקרב החברה הערבית בישראל. אשת חינוך שמנהלת מרכז חינוכי "Plus science Center" ביישוב ריינה.
- למקום הרביעי נבחר ד"ר וליד קעדאן. רופא במקצועו, מתמחה נוירולוגיה וילדים, עובד במסגרת קופת חולים כללית במגוון סניפים.
- למקום החמישי נבחר מחאסן קייס – ממייסדי מפלגת בל"ד, וחבר בוועד המרכזי של בל"ד, פעיל חברתי ופוליטי.

- למקום השישי נבחרה עינת ויצמן, בוגרת תואר ראשון באמנות רב תחומית ותואר שני במחקר תרבות מאוניברסיטת תל אביב, וכן תואר שני נוסף בתקשורת פוליטית. עינת היא שחקנית, במאית ועיתונאית, ופעילה פוליטית וחברתית.

רקע עובדתי

3. ביום 22.09.2022, הגישה המשיבה 2 בקשה בת שלושה עמודים למניעת השתתפותה של המערערת בבחירות לכנסת ה-25, וזאת בהתאם לסעיף 7א(א1) לחוק יסוד: הכנסת, התשי"ח – 1958. הבקשה כללה רק את מצעה של המפלגה, וכן שתי ראיות נוספות, ראיון וכתבה, המתייחסות לאמירותיו של יו"ר המערערת, ח"כ סאמי אבו שחאדה.

מצ"ב העתק מבקשת הפסילה מטעם המשיבה 2 כנספח ב'.

4. ביום 28.09.2022 הגישה המערערת כתב תשובה מטעמה לוועדת הבחירות המרכזית, לפיו יש להורות על פסילת הבקשה על הסף או לחלופין לדחותה, וזאת לאור היותה מטעה, דלה, נעדרת תשתית עובדתית ואינה עונה על אמות המידה שנקבעו בפסיקה לבחינת בקשות פסילה, שכן הראיות שנכללו בה אינן רלבנטיות, לקוניות ודלות, אינן עומדות ברף הראייתי הנדרש ורחוקות מאוד מלהוות מסה ראייתית קריטית.

5. לענין המצע, המערערת ציינה עם אזכורים שהמצע של הרשימה בדבר "מדינת כל אזרחיה" אושר במספר רב של דיונים בפני בית המשפט העליון. לענין שתי הראיות האחרות בבקשת המשיבה 2, ציינה המערערת כי הדברים שהובאו בפסקה 16 לבקשה, שצורפו בצורה לקונית וללא לינק רלוונטי לכתבה הנדונה, מהווים עמדה פוליטית לגיטימית שנאמרה בעבר יותר מפעם הן על ידי חברי הרשימה והן על ידי חברי כנסת ערבים מרשימות אחרות, וכי אין בהן משום עמדה חדשה. כך גם בענין הקטע מריאיון שהובא בפסקה 17 ו-18 לבקשה, שסולף ועבר עריכה ע"י המשיבה 2, אך בתכליתו הובעה עמדה לגיטימית מחאתית כנגד פעילותו של הצבא בגדה המערבית ורצועת עזה ואינה רלבנטית לעילת הפסילה בדבר מדינה יהודית. ובכל מקרה, אין בשתי האמירות כדי להוות ראיות "רלוונטיות, חד-משמעיות ומשכנעות".

6. לצד זאת, צירפה המערערת לכתב תשובתה תצהיר מפורט מטעם יו"ר הרשימה, ח"כ סאמי אבו שחאדה.

מצ"ב העתק מכתב התשובה מטעם המערערת כנספח ג'.

7. בנוסף, הגישה היועצת המשפטית לממשלה (להלן: "היועמ"שית") את תגובתה לבקשת המשיבה 2 ביום 29.09.2022, לפיה בקשת הפסילה הינה לקונית ודלת ראיות שיש לדחותה, שכן "הראיות שהובאו בבקשה אינן מהוות מסה ראייתית קריטית של ראיות משכנעות ברורות וחד-משמעיות" וכי "עיקרי

המצע של בל"ד נבחנו על-ידי בית המשפט העליון בעבר ולא נמצא שיש בהם כדי להביא לפסילתה מהתמודדות בכנסת", וכן כי "לא די במצע של רשימת בל"ד כדי לבסס תשתית ראייתית ברף המספיק לפסילתה מהתמודדות בכנסת", משום שלא הוצגו ראיות לפעולות אקטיביות לצורך הגשמת המטרות האמורות, וכן בשים לב לדיונים שהתקיימו לאורך השנים בעניין מצעה של המפלגה.

8. באשר לראיון והכתבה שצורפו לבקשה, ציינה היועמ"שית כי מדובר בשתי ראיות בודדות נוספות ש"אף בהצטרפן למצעה של בל"ד אין בהן כדי לענות על המבחן הראייתי וכי האמרה נגד פעילות הצבא אינה רלבנטית לעילת "מדינה יהודית ודמוקרטית". בנוסף, התייחסה היועמ"שית בעמדתה להתמודדות העצמאית של בל"ד בבחירות, וציינה כי "לא נמצא [בבקשה] כאמור כי היא מבססת עילה לפסילת בל"ד בעת הזו, הגם שהיא מתמודדת הפעם באופן עצמאי", וכי "לא די בעצם התמודדותה כעת בנפרד כדי להביא לפסילתה" בהעדר ביסוס ראייתי עדכני.

מצ"ב העתק מעמדת היועמ"שית כנספח ד'.

9. ביום 29.09.2022 התקיים דיון על בקשת הפסילה, כשבסופו התקיימה הצבעה שתוצאותיה היו 9 בעד הפסילה מול 5 נגד, ובכך נפסלה השתתפותה של המערערת בבחירות לכנסת ה-25 בגין העילה "מדינה יהודית ודמוקרטית".

מצ"ב העתק מפרוטוקול הדיון כנספח ה'.

המסגרת הנורמטיבית

10. החלטתה של המשיבה 1 עניינה בעילת הפסילה הקבועה בסעיף 7א(א)(1) בדבר שלילת קיומה של המדינה כיהודית. בא"ב 11280/02 **ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה נ' טיבי**, פ"ד נז(4) 1, 14 (2003) (להלן: "**עניין טיבי**"), נקבע כי "הגרעיניים המינימליים" המכוננים את המדינה כיהודית הם: "זכותו של כל יהודי לעלות למדינת ישראל, בה יהוו היהודים רוב; עברית היא שפתה הרשמית המרכזית של המדינה ועיקר חגיה וסמליה משקפים את תקומתו הלאומית של העם היהודי; מורשת ישראל היא מרכיב מרכזי במורשתה הדתית והתרבותית", וכי "המאפיינים הגרעיניים" המעצבים את הגדרת המינימום להיותה של המדינה דמוקרטית, הם הכרה בריבונות העם המתבטאת בבחירות חופשיות ושוות; הכרה בגרעין של זכויות אדם, ובהן כבוד ושוויון; קיום הפרדת רשויות; שלטון החוק ורשות שופטת עצמאית (שם, בעמ' 22).

11. הפסיקה העליונה עמדה על אמות המידה המחמירות לבחינת בקשות הפסילה, ודגלה במגמה זהירה ומרוסנת בכל הנוגע לפסילת רשימות ומועמדים בשים לב לעוצמתן של הזכויות לבחור ולהיבחר. בהתאם לכך, פסק בית המשפט הנכבד פעם אחר פעם כנקודת מוצא שיש לפרש את עילות הפסילה בצמצום ולהפעילן במקרים קיצוניים ביותר (ראו למשל ע"ב 1/88 **נימן נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השתיים-עשרה**, פ"ד מב(4) 177 (1988), בעמ' 187 (להלן: "**עניין נימן השני**"); עניין

טיבי, בעמ' 17-18; א"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' ד"ר עופר כסיף (2019), בפסקה 16, ש' חיות, פסקה 12 (להלן: "עניין כסיף").

12. משכך, נקבע בפסיקה רף ראייתי מחמיר שעל הטוען לפסילת הרשימה לעמוד בנטל הוכחתו (ראו עניין **כסיף**, בפסקה 16). אמות המידה הראייתיות הנדרשות הן כדלקמן:

א. ראשית, הפנייה למטרותיה של רשימת המועמדים, למצעה ולמאפיינים הדומיננטיים הניצבים כמרכזיים בין השאיפות או הפעילויות ולתופעות המהוות יעד שליט וזאת להבדל מהפנייה לדברים שהיו שוליים.

ב. על מטרותיה הדומיננטיות והמרכזיות של הרשימה יש ללמוד מן המצע ומן ההצהרות המפורשות של הרשימה שיש בהן היגד ישיר וכן ממסקנות מסתברות המשתמעות באופן חד משמעי מההצהרות.

ג. יש להראות כי רשימת המועמדים פועלת למען מימוש המטרות ולהפיכתן מרעיון והגשמתו. על כן נדרשת פעילות בשטח להוצאת מטרות הרשימה מהכוח אל הפועל. פעילות זו צריכה להיות חוזרת ונשנית ואין די בפעילות ספורדית.

ד. יש לוודא כי הפעילות מגיעה לכדי ביטוי חמור וקיצוני מבחינת עוצמתה.

ה. נדרשות ראיות שהינן משכנעות, ברורות וחד-משמעיות.

ו. עוד נדרשת מסה קריטית של ראיות בעלות אמינות גבוהה להצדקת הפסילה. נטל הראיה בעניין זה חל על הטוען לפסילת הרשימה וספק המתעורר לגבי דיות המסכת הראייתית צריך לפעול נגד הפסילה, כאשר כמות הראיות הן בעלות משקל.

13. כפי שיפורט להלן, דין החלטת המשיבה 1 להתבטל, שכן בקשת הפסילה לא עמדה ברף הראייתי ולא הוכחה ברמה הנדרשת כי יש לפסול את רשימת המערער.

טיעוני הערעור

14. המערער תטען כי ההחלטה של המשיבה 1 דינה בטלות בהיותה בלתי מבוססת, נעדרת תשתית עובדתית ראויה, רלבנטית ומתאימה, ומתעלמת הן מהפסיקה של בית המשפט העליון ואמות המידה בנדון, כפי שהיא הובאה לעיל ואף הוסברה על ידי יו"ר ועדת הבחירות במעמד הדיון, הן מכתב תשובתה של המערער והן מעמדת היועץ המשפטי לממשלה שהוגשה לוועדה.

15. ההחלטה של המשיבה 1 דינה בטלות ולו בגלל שהמשיבה 2 הצהירה בעצמה כי בטענותיה מועלות "מספר דוגמאות בלבד" וכי די במצע ובשתי הראיות שהתבררו כלקוניות ומסולפות כדי להביא לפסילת הרשימה, וזאת בהתעלם ממבחני הפסיקה ואי עמידתה ברף הראייתי הנדרש.

16. מלבד המצע הכתוב בענין "מדינת כל אזרחיה", המשיבה 2 לא הפנתה לשום פעילות מטעם המערערת ואשר ביקשה להוציא את הרעיונות ולהגשימן. המשיבה 2 לא התייחסה לפעילות בשטח ולא הפנתה לפעילותה הפרלמנטארית של המערערת או לכל פעילות ציבורית אחרת.

17. המשיבה 2 לא התייחסה להצהרות מפורשות של הרשימה המתבטאות בפרסומים הרבים שלה כולל האלקטרוניים וגם לא נשענה על היגד ישיר וברור ששייך לרשימה או למי ממועמדיה (פוסטים שנכתבו על ידי מועמדיה באתריהם האישיים או באתרי המפלגות שלהם ואשר רלבנטיים לעילות הפסילה).

18. בכל מקרה לא הוצגה בפני הוועדה פעילות אקטיבית חוזרת ונשנית של הרשימה המגיעה לכדי ביטוי חמור וקיצוני בהתאם לדרישות הפסיקה.

19. דין ההחלטה פסלות שכן היא מנוגדת לפסיקותיו של בית המשפט הנכבד כך שהמשיבה 2 ציינה מפורשות כי היא מסתפקת בהצגת המצע כתשתית עובדתית מספקת לפסילה (היא ציינה כי "די בקריאת המצע של מפלגת בל"ד כדי להבין שמדובר במפלגה ששוללת את קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית, שעה שהיא קוראת לכינונה של מדינת ישראל כמדינת כל אזרחיה", ואף חזרה על האמור בדיון שהתקיים על בקשת הפסילה, כפי שניתן להתרשם מדבריו של עו"ד מוש חוגיה, ב"כ המשיבה 2, בציינו כי "מספיק לקרוא את המצע שלהם. המצע של מפלגת בל"ד אומר ברחל בתך הקטנה מה הם רוצים" (פרוטוקול ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 מיום 29.09.2022 בענין פ"ר 4/25, בעמ' 4, שורה 10)).

20. חשוב מכל, המשיבות התעלמו כליל מהחלטותיו הקודמות של בית המשפט הנכבד שבחן את המצע של הרשימה ואישר את התמודדותה. בענין **טיבי** נבחן המצע של המערערת לעומק ובפרוטרוט ונקבע כי חרף העובדה שמצעה של בל"ד קורא באופן מפורש להגשמת העיקרון של "מדינת כל אזרחיה", וחרף הראיות הרבות והמקיפות שהוצגו, במכלול אין במה שהוצג כדי לבסס "מסה קריטית" של ראיות משכנעות, ברורות וחד-משמעיות המצדיקות את פסילתה של המערערת בעילה הקבועה בסעיף 7א(א)(1) לחוק יסוד: הכנסת. כך גם בע"ב 561/09 **בל"ד** – **המפלגה הלאומית הדמוקרטית נ' ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-18**, עת נדונה פסילתה של המערערת מהתמודדות בבחירות בהתבסס על מצעה וכן ראיות נוספות שכללו מאמרים ואמירות של חה"כ לשעבר ג'מאל זחאלקה, לא מצא בית המשפט כי הראיות שהוצגו בפניו מספקות לפסילת הרשימה. ועוד, הוסיף בת המשפט כי מכלול הראיות שהוצגו בפניו בהליך זה היה פחות מן המכלול שהוצג בענין **טיבי**, כך שאף מדרך קל וחומר לא הוכח בפנינו כי נתקיימה במפלגה עילת הפסילה הנזכרת. ריצתה של המערערת, יחד עם מצעה, הוכשרו גם בא"ב 1806/19 **ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-21 נ' ד"ר עופר כסיף** (להלן: "**עניין כסיף**"), עת התמודדה יחד עם רשימת רע"מ, בקביעתו של בית המשפט הנכבד כי אין מקום לפסול את הרשימה, וע"ב 5487/19 **גיל סגל נ' איתמר בן גביר**, עת התמודדה המפלגה במסגרת הרשימה המשותפת.

21. כך גם בא"ב 9255/12 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-19 נ' זועבי (להלן: "עניין זועבי"), ובו נבחנו התבטאויותיה של חה"כ לשעבר חנין זועבי בדבר "מדינת כל אזרחיה", ונקבע כי אין בכתבות שצורפו משום "מסה קריטית" של ראיות המוכיחות באופן ברור, חד-משמעי ומשכנע כי בהתבטאויותיה של חברת-הכנסת זועבי יש כדי לענות על המבחנים הראייתיים.

22. בעמדתה, הביעה היועמ"ש גישה דומה לעניין מעמדו של המצע בבקשת הפסילה וקבעה כי אין במצע המפלגה כשלעצמו לבסס תשתית ראייתית ברף הנדרש לפסילה (עמדת היועמ"שית, בפסקה 16).

23. נציין כי יו"ר רשימת המערערות, חה"כ אבו שחאדה, עמד בתצהירו על התחייבותו למצעה של המפלגה כפי שהוא נדון ואושר על ידי בית המשפט הנכבד בהליכים הנ"ל, והתחייב לכל ההצהרות שניתנו מטעם הנהגת המערערות בפני בית המשפט הנכבד לאורך ההליכים.

24. ועוד, המשיבה 2 לא הציגה ראיות שהינן "משכנעות, ברורות וחד-משמעיות", שכן הריאיון והכתבה שהיא צירפה הן לקוניות ומסולפות, ובכל מקרה אין בהן בכדי לסייע לביסוס בקשת פסילה בהתאם לסעיף 7א. "הראיה" הראשונה, שמופיעה בפסקה 16 לבקשת המשיבה 2, ומתייחסת לדבריו של ח"כ סאמי אבו שחאדה, יו"ר רשימת המערערות, בעניין חוק השבות, ההמנון והדגל, מציגה בצורה לקונית אמירות פוליטיות לגיטימיות שאף נדונו בפני בית המשפט הנכבד זה מכבר, ובכל מקרה אין מהוות עילה לפסילה בהתאם לסעיף 7א. יפים לעניין זה דבריו של כבוד השופט עמית בעניין **כסיף** :

"קשה להלום כי מדינת ישראל תוציא אל מחוץ למחנה כל מי שאינו ציוני, או כל מי שכופר אידיאולוגית ברעיון הציוני. פסילת רשימה או מועמד בגין שיח ודיבור שאינו ציוני... מהווה צמצום-מה של הרכיב הדמוקרטי. לכן, ולצורך עילת הפסילה בסעיף 7א(א)(1) לחוק-יסוד: הכנסת, יש לאזן בין שני הרכיבים של "יהודית ודמוקרטית" בתבונה וברגישות [...] לא כל הרהור או הגיג או ביטוי המסתייג מחוק השבות יגרור מנייה וביה פסילה, בהינתן המבחנים המחמירים של פסילות כאמור לעיל (כגון דומיננטיות)" (שם, בפסקה 4).

25. גם היועצת המשפטית לממשלה עמדה על הבעייתיות של ראייה זו, בצינה כי "לא די בתשובות לקוניות אלה, בראיון בודד, כדי להתקרב ליצירת מאסה קריטית של ראיות הנדרשת בהתאם לפסיקת בית המשפט העליון לביסוס פסילת רשימת מועמדים" (עמדת היועמ"שית, פסקה 17).

26. לעניין ה"ראיה" השנייה, המופיעה בפסקאות 17-18 לבקשת הפסילה, מפנה המבקשת 2 בצורה מסולפת וערוכה לריאיון של חה"כ אבו שחאדה בערוץ הכנסת, שהובא במסגרת כתבה בערוץ 7 ביום 08.08.2022. במסגרת הריאיון, מביע חה"כ אבו שחאדה את עמדתו בדבר פעילותו של הצבא בגדה המערבית ורצועת עזה, אך הוא לא עשה שימוש בביטוי "חיילי צה"ל רוצחים", כפי שצוין בכתב התשובה של המערערות ותצהירו של יו"ר המפלגה. ובכל מקרה, אין באמירות אלו כל קשר או רלוונטיות לעילת הפסילה הראשונה בסעיף 7א בענין הגרעיניים המינימאליים של מדינת ישראל כמדינה יהודית.

27. גם היועמשי"ית התייחסה בעמדתה לראיה שהוצגה, וציינה כי "אמירות אלה בכתבה כלל אינן עוסקות בסוגיית היותה של מדינת ישראל כמדינה יהודית, וממילא אינן מסייעות לביסוס בקשת פסילה בעילה לפי סעיף 7א(א)(1) לחוק יסוד: הכנסת" (עמדת היועמשי"ית, בפסקה 17.2).

סוף דבר

28. החלטת המשיבה 1 לפסול את המערערת נעדרת תשתית עובדתית כלשהי, מנוגדת לאמות המידה שהותוו בפסיקה ואינה עומדת ברף הראייתי הנדרש. למעשה זו הפעם הראשונה שוועדת הבחירות המרכזית פוסלת את התמודדותה של רשימה אך ורק על בסיס בקשה קצרה בת שלושה עמודים הכוללת שלושה פריטים שחלקם נידון יותר מפעם בעבר וחלק אינו רלבנטי. אכן בקשתה של המשיבה 2 הינה היסטורית בכך שהיא הדלה ביותר והלאקונית ביותר מבחינה ראייתית אשר הביאה לפסילת התמודדותה של רשימה מאז חקיקת סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת.

על יסוד האמור בערעור זה, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבל את הערעור וכן לחייב את המשיבים בהוצאות משפט.

עדי מנסור, עו"ד

חסן ג'בארין, עו"ד

חיפה, 04.10.2022